

Kaupunkiseutujen merkitys on kasvanut keskeisissä maankäytön kehittämiskysymyksissä. Suomen suurimmilla kaupunkiseuduilla on hyödynnetty strategisia työkaluja ja sopimuksellisuutta niin kutsutussa MAL(PE)-toimintamallissa (maankäyttö, asuminen, liikenne, palvelut ja elinkeinot). Kyseessä on maankäyttö- ja rakennuslaista irrallinen sopimusjärjestely eikä siihen sisälly vastaavia osallistumismenettelyjä kuin esimerkiksi varsinaisessa kaavoituksessa, vaikka MAL(PE)-työllä vaikutetaan laajojen ihmisjoukkojen tulevien elinympäristöjen luomiseen pitkällä aikavälillä.

MAL(PE)-työn tietopohja on korostuneen kvantitatiivista asiantuntijatieta

Kaupunkiseudullinen kehittäminen on aineiston perusteella vahvan viranhaltijavetoista. Työskentely pohjautuu eri ammattiryhmien tuottamaan asiantuntijatietaon ja hyödynnetty tietopohja on korostuneen määrällistä.

"Mä oon insinööri, mä tykkään luvuista."
-Haastateltava

"Kyllä virkamiehillä on semmoinen tapa, että kun on joku tutkimus tai joku viimeisin barometri, niin me uskotaan niihin lukuihin eikä me nähdä sitä arvokeskustelua siellä [taustalla] --, eikä nähdä vaihtoehtoja niille asioille."
-Haastateltava

Suunnittelun ja päätöksenteon perustaminen riittävään tietopohjaan on edellytys vaikuttavalle toiminnalle. Määrällisen tiedon korostuminen päätöksentekoprosesseissa voi kuitenkin samalla merkitä sitä, että olennaisia poliittisia, konfliktoituneita tai vahvoihin intresseihin kytkeytyviä teemoja tullaan häivyttäneeksi näennäisen neutraalin tiedon taustalle. Myös määrälliseen muotoon taipumattomat tiedon muodot (esim. kokemusperäinen tieto) voivat tällöin rajautua pois päätöksenteon piiristä.

Millaista tietoa sinulla on käytössäsi kehittämistyön tueksi?

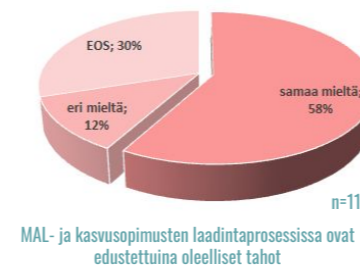
Liikenneselvitykset ja -ennusteet
Kuntataloutta koskeva tieto ja -ennusteet
Maaperä- ja kasvillisuustieto
Kartta- ja paikkatieto
Ympäristön tilaa koskeva tieto
Väestötieto ja -ennusteet
Palveluntarvetta koskeva tieto ja -ennusteet

Posteriin on koottu BEMINE-hankkeen kysely-, haastattelu- ja työpaja-aineistoista nousseita näkemyksiä keskeisiltä sidosryhmiltä MAL(PE)-työhön ja seudullisiin sopimusmenettelyihin liittyen.

MAL(PE)-työtä tehdään pienen ydinjoukon kesken: tehokasta vai ulossulkevaa?

Nykymuotoisen seudullisen suunnittelun vahvuuksina nähdään toiminnan joustavuus, dynaamisuus ja verkostomaisuus. Vaikka suurin osa kyselyyn vastanneista oli sitä mieltä, että seudullisissa sopimusmenettelyissä mukana ovat oleelliset toimijat, muusta aineistosta välittyi myös vastakkaisia näkemyksiä.

"Asiat valmistelelee muutama tyyppi maakunnassa. Eturivin päättäjät sitten hyväksyy. Kuntalaiset ja rivivaltuutetut ei näistä tiedä mitään."
- Kyselyn avovastaus

"Sopimusmenettely on täysin vieras alueen asukkaille, jää kabinetteihin. Jos halutaan läpinäkyvyyttä, pitäisi laatiminen avata asukkaillekin. Myös elinkeinoelämän edustus voisi olla laajempaa."
- Kyselyn avovastaus

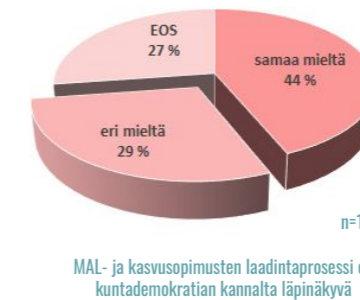
MAL(PE)-prosesseja ei ole toistaiseksi juurikaan avattu laajemmalle kansalaisosallistumiselle, eivätkä rakennesuunnitelmien ja seutustrategioiden kaltaiset dokumentit ole monille kansalaisille tuttuja. Vaikka kaupunkiseututason päätökset viedään kuntien valtuustojen hyväksyttäväksi, osa kyselyn vastaajista kokee myös kuntatason poliitikkojen jäävän monilta osin sivuun. Näyttääkin siltä, että MAL-sopimusmenettelyn ytimessä on pienehkö joukko avaintoimijoita. Laajemmalle virkahenkilöiden, kuntien henkilöstön, valtuutettujen ja kansalaisten joukolle MALPE-työ on edelleen varsin vieras asia.

Johtopäätökset

- MAL(PE)-työ ei ole lähtökohtaisesti suljettua mutta käytännössä se rajautuu pieneen asiantuntijajoukkoon, joka hallitsee seudullisen suunnittelun käytännöt.
- Tietokäytäntöjen sulkeutuneisuus voi tarkoittaa tietopohjan kaventumista: esimerkiksi seudullista arkea elävien kansalaisten tuottamaa tietoa ei saada hyödynnettyä.
- Seudulliseen suunnitteluun ja sopimiseen liittyviä tietokäytäntöjä tulisi kehittää, jotta seutusuunnittelusta kiinnostuneet ymmärtävät mistä, milloin ja millä perusteilla asioita valmistellaan ja niistä päätetään.

Prosessien läpinäkyvyydessä parantamisen varaa

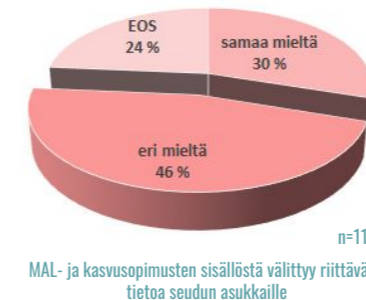
MAL(PE)-työ saa legitimaationsa pääosin edustuksellisen demokratian kautta suodattuneena. Tältäkin osin läpinäkyvyydessä ja tietokäytännöissä on kehitettävää. Kuntien luottamushenkilöiden tulisi ymmärtää MAL(PE)-prosesseja ja sisältöjä paremmin, jotta kaupunkiseutujen kehityksestä voitaisiin käydä aktiivisempaa ja avoimempaa keskustelua.

"--onhan se käyny myös [kuntatasolla] tai käy sen poliittisen prosessin, ihan samalla tavalla kuin kaavoituskin, et se menee valtuustoon jne."
- Haastateltava

"--kaikki luottamushenkilötkään ei välttämättä tiedä prosessin merkitystä. Ja se on semmonen mikä on ollu tuolla valmistelijoilla tiedossa, et tähän pitäisi keskittyä--"
- Haastateltava

Kansalaisosallistumisen asema on hyvin häilyvä MAL(PE)-työn yhteydessä. Vastaajista vain kolmanneksen mielestä MAL- ja kasvusopimusten sisällöstä välittyi riittävästi tietoa seudun asukkaille. MAL(PE)-prosessien legitimitetti on siis rajallinen ja tietopohjassa jää hyödyntämättä kansalaisten seudullista elettyä arkea koskevaa tietämystä.

"meillä on tässä taustalla tällainen rakennemalli, että me ollaan keskenämme tällainen värkätty, ja meidän täytyy nyt tätä toteuttaa. Mitäs se tallaa sanoa? Ei oo multa kysytty mitään, että mitäs tää tällainen osallistuminen on."
- Haastateltava

"se [MAL-aiesopimus] pitäisi jotenkin markkinoida, myydä, just sen konkretian kautta."
- Haastateltava